

Zápis z třetího výjezdu Pracovní skupiny pro řešení situace německých (a dalších) hrobů na hřbitovech v České republice

Jihomoravský kraj a kraj Vysočina (22. srpna 2017)

Účastníci - PSF: Roman Bláha (nezávislý badatel), Stanislav Děd (oblastní muzeum v Chomutově), Milan Mičo (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR), Lenka Kopřivová (zástupce chorvatské menšiny), Milan Pospíšil, Renata Weinerová (sekretariát Rady)

Účastníci - místní veřejná správa: Božena Bošiaková (starostka Jevišovky), Petr Hryčovský (starosta Nového Přerova), PaedDr. Věra Koupilová (tajemnice Výboru pro národnostní menšiny Jihomoravského kraje), Ing. Bc. Jiří Crha (předseda Výboru pro národnostní menšiny Jihomoravského kraje), Bc. Michal Doležal (uvolněný zastupitel JMK, člen Rady MČ Brno střed), Ing. Tomáš Karban (Statutární město Brno, oddělení ekonomiky), PhDr. Vojen Drlík (ředitel Památníku písemnictví v Rajhradě, člen Německého kulturního spolku region Brno), MUDr. Jiří Běhounek (hejtman kraje Vysočina), Mgr. Daniel Trtík (kontaktní osoba pro agendu pohřebnictví), Jaroslav Pech (starosta obce Rančířova)

Účastníci (hosté) – Vlastimil Schildberger (Historické oddělení Moravského zemského muzea), Dr. Mojmír Kolář (předseda Německého kulturního spolku oblasti Jihlava), Vilém Wodák (Spolek pro starou Jihlavu)

Úvod

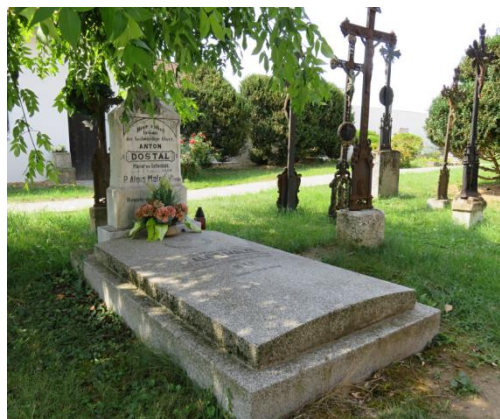
Výjezd do Jihomoravského kraje a kraje Vysočina se uskutečnil dne 22. 8. 2017 od 7:00 hod. do 19:30 hod. Byla navštívena čtyři obecní a městská zastupitelstva a uskutečněna jednání s jejich představiteli. V navštívených lokalitách po jednání s příslušnými zástupci veřejné správy zpravidla Pracovní skupina (dále jen „PSF“) navštívila místní hřbitov.

První jednání se uskutečnilo v obci Jevišovka v Jihomoravském kraji. Jednání na obecním úřadě se vedle jevišovské starostky Boženy Bošiakové zúčastnil i starosta Nového Přerova Petr Hryčovský. M. Pospíšil představil členy PSF a prezentoval příručku pro obce,¹ která má napomoci obcím, jak nakládat s opuštěnými, převážně německými, popř. chorvatskými, hroby na hřbitovech (byla v několika exemplářích předána zástupcům místní samosprávy). B. Bošiaková konstatovala, že hřbitov v Jevišovce je od devadesátých let udržován a také byla učiněna inventarizace hrobových míst. Přibližně za ¾ hrobových míst v Jevišovce nejsou zaplaceny správní poplatky, přesto obec tyto hroby nezrušila, ačkoliv jsou mnohé neudržované a poškozené. Hlásí se k zásadám pietního nakládání s nimi. L. Kopřivová nabídla obci spolupráci při tvorbě seznamu chorvatských hrobů. Zhotovení této dokumentace může v budoucnu posloužit pro zdůvodnění žádosti o finanční podporu na údržbu těchto hrobů. P. Hryčovský upozornil na demografické údaje, ozřejmující poměr chorvatského, německého a českého obyvatelstva v předválečném období. V Jevišovce žilo 1200 obyvatel, z toho 210 domácností chorvatských, 10 německých a 1 židovská. V Dobrém Poli byl podíl německého obyvatelstva vyšší: žilo tam celkem 700 obyvatel, z toho 35 rodin německých, 78 chorvatských a 4 rodiny české. Nový Přerov měl 760 obyvatel, podíl chorvatských domácností byl nejvyšší vzhledem k ostatním národnostem (jen 5 domácností českých a 6 německých). Po válce bylo německé a chorvatské obyvatelstvo násilně vystěhováno. M. Mičo přítomné informoval o novele zákona o pohřebnictví, která vejde v platnost 1. září t.r. Díky novele budou mít krajské úřady povinnost zřídit nové pracovní místo, jehož náplní bude krom jiného kontrola řádů veřejných pohřebišť v kraji. 14. září t.r. ministerstvo pro místní rozvoj pořádá konzultační den pro kompetentní pracovníky z krajů, během něhož budou seznámeni s novými metodickými pokyny v oblasti pohřebnictví.

¹ Jedná se o příručku „K péči o opuštěné německé a další hroby na hřbitovech v České republice“, Praha 2017.

Obr. 1 Chorvatská část hřbitova v Jevišovce

Obr. 2 Neudržovaný náhrobek P. Malce v Dobrém Poli

Druhé jednání se uskutečnilo na Krajském úřadě Jihomoravského kraje v Brně. Účastníkům setkání byly rozdány příručky pro obce a byli informováni o novele zákona o pohřebnictví. J. Crha informoval o záměru krajského odboru památkové péče, který plánuje vypsát malý dotační program na záchranu památkově chráněných hrobů s kulturně historickým obsahem. Nejvíce německých hrobů se nachází na ústředním hřbitově města Brna. Krajský odbor životního prostředí spolu s odborem informatiky vypracovaly databázi německých hrobů na území statutárního města Brna. V. Koupilová seznámila přítomné s činností dvou německých spolků působících v kraji a zaručila se, že jejich členové databázi německých hrobů doplní na území celého kraje. M. Pospíšil požádal V. Koupilovou o zaslání seznamu všech sdružení, která by měla zájem o podporu z dotačního programu na opravu opuštěných německých hrobů. V. Drlík ocenil vyváženost textu příručky pro obce. S. Děd doporučil, aby se znění česko-německé smlouvy z roku 1992 stalo součástí pohřebních řádů obcí a měst. R. Bláha upozornil na možnost adopce hrobů jednotlivci i institucemi. Zástupci kraje konstatovali, že po vytvoření databáze hrobů významných osobností se budou věnovat osvětové činnosti zaměřené na možnost adopce hrobových míst. Několik hrobových míst v Brně již bylo prohlášeno za čestné, v důsledku čehož jejich správa připadla městu Brno. Kraj na jednání dodal soupis obcí se hřbitovy, kde se nacházejí hroby Němců z minulosti, což bylo kvitováno s povděkem. Celkově se jeví přístup krajských institucí i magistrátu k funerální problematice jako vstřícný a příkladný.

zleva: Bláha, Drlík, Karban, Doležel, Crha, Koupilová, Kopřivová, Schildberger, Mičo, Pospíšil, Děd

Obr. 3 Jednání PSF na Krajském úřadě Jihomoravského kraje

Třetí jednání se uskutečnilo na Krajském úřadě Kraje Vysočina. Jeho výsledkem byl příslib sestavení seznamu německých hrobů na celém území kraje. Na jeho tvorbě se budou podílet členové Německého kulturního spolku region Jihlava. M. Kolář doporučil, aby byl tento seznam doplněn také o soupis hrobů významných německých osobností. Dále podotkl, že v jihlavském jazykovém ostrově před válkou existovalo přibližně 80 německých obcí. Představitelé kraje byli

informování o novele zákona o pohřebnictví a všech dalších aktivitách, které v souvislosti s novelou organizuje ministerstvo pro místní rozvoj.

Obr. 4 Německá část hřbitova v Jihlavě

Čtvrté jednání proběhlo na hřbitově obce Rančářov. Starosta obce sdělil, že před 13 lety byly německé hroby (až na několik jednotlivých výjimek, které byly alespoň zčásti udržovány) zlikvidovány. Tyto náhrobky jsou v obci uloženy, pro případ, že by o ně jejich majitelé projevíli zájem. Podle informace M. Koláře se tak stalo před 16 lety. Na hřbitově se nachází hromadný „hrob“ německých obyvatel, který je využíván k uložení ostatků/pozůstatků nebožtíků, když se na ně „narazí“ při ukládání nově pohřbívaných. Hřbitov byl ukázkou záměrné plošné devastace, kdy technicistní přístup „zkrášlení“ hřbitova ignoruje otázku piety a závazků k historii místa. Jde přitom o zásahy, na jejichž průběh neměl starosta vliv a nápravu lze po pravdě hledat velmi složitě. Bylo mu navrženo, aby umístil na hřbitov informativní tabuli o Němcích na hřbitově pochovaných (v minulosti obývaly Rančářov pouze tři české rodiny).

Obr. 5 Německá část hřbitova v Rančářově

Obr. 6 Čerstvě pohřbený český nebožtík v německém hrobě

Příloha: Německé hroby v Jihomoravském kraji (podklad kraje)

Zpracovali: R. Weinerová, M. Pospíšil